

Bydgoszcz, dnia 10 maja 2019 roku.

Recenzja rozprawy doktorskiej lek. med. Katarzyny Resler

„Ocena wpływu zaburzeń zmysłu węchu na jakość życia pacjentów z przewlekłym zapaleniem zatok przynosowych”

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska liczy 122 strony. Jej układ jest typowy, zawiera wstęp, cel pracy, materiał, metody, wyniki, ich omówienie, wnioski, streszczenia w języku polskim i angielskim, piśmiennictwo oraz spisy tabel, rycin, skrótów oraz aneksy.

Praca napisana jest bardzo ciekawie, piękną polszczyzną. Dla czytelnika nie będącego medykiem wnosi wiele informacji ogólnoakademickich, jest źródłem pięknych i celnych cytatów, odniesień do anatomii, fizjologii zmysłu węchu oraz bardzo umiejętnie łączy filozofię szczęścia i dobrostanu z patologią dróg oddechowych i zaburzeniem powonienia.

Temat podjęty w dysertacji jest bardzo aktualny. Zarówno choroby zatok przynosowych, jak i nieprawidłowości węchu są powszechne i stanowią problem społeczny- utrudniają nie tylko codzienną egzystencję, ale także pracę zawodową, kontakty międzyludzkie, zaniżają samoocenę i często powodują izolację towarzyską. Prace dotyczące oceny powonienia obarczone są dużym subiektywizmem- filogenetyczny atawizm węchowy skutkuje u naszego gatunku znacznymi międzyosobniczymi różnicami, pogłębiającymi się z biegiem życia i czasu.

Wprowadzenie do tematyki pracy zostało bardzo dobrze zaplanowane i widać, że Autorka na jego podstawie dogłębnie przemyślała koncepcję pracy. Piękne ryciny są modyfikacją własną anatomicznych schematów, przyczyn oraz algorytmu postępowania w upośledzeniu węchu- są kolorowe, dobrze opisane, dydaktyczne.

Humanistyczną treścią ujmuje podrozdział Wstępu zatytułowany „Jakość życia”. Niechybnie, Doktorantce bliska jest filozofia i nauki społeczne. Opis koncepcji szczęścia, jakości życia, różnego oblicza tzw. „dobrobytu” oraz płynne przejście do kwestii zdrowia jako elementu satysfakcji i użyteczności społecznej Jednostki, także tej obciążonej przewlekłą chorobą, jaka jest zapalenie zatok- jest godne najwyższego uznania.

Cele pracy Autorka postawiła sobie nad wyraz ambitne. Jest ich łącznie pięć- odnoszą się one zarówno do poszukiwania celności stosowanych analiz węchu, jak i wpływu zaburzeń powonienia i stanu zapalnego zatok przynosowych na jakość i satysfakcję z życia.

Material został dobrany bardzo starannie- stanowi go 86 pacjentów spełniających kryteria rozpoznania przewlekłego zapalenia zatok przynosowych oraz 36 osób zdrowych olfakto – i rynologicznie, bez uprzednich urazów głowy i twarzoczaszki. W celu bardzo dokładnej charakterystyki grupy badanej Doktorantka zastosowała ankietę własnego pomysłu, uwzględniającą poza objawami rynologicznymi- choroby towarzyszące, nawyki oraz objawy natury psychosomatycznej.

Metodyka pracy doktorskiej jest doskonała. Przeprowadzono rygorystyczne procedury testowania węchu- żeby wspomnieć tylko precyzyjną izolację chorego od zapachu własnego badającego oraz od wpływu nikotyny, smaku i zapachu pokarmów oraz płynów- zabronionych 30 minut przed badaniem. Badanie węchu było długie, trwało każdorazowo około pół godziny, co świadczy o ogromnym nakładzie pracy własnej doktorantki, jej zapale i cierpliwości wnikliwego naukowca.

Kwestionariusze zaburzeń węchu, istotności węchu oraz test oceny dolegliwości wynikających z zapalenia zatok przynosowych uzyskały zgody autorów do ich wykorzystania w niniejszym opracowaniu. Do użycia skal satysfakcji z życia i akceptacji choroby wykupiono prawa autorskie. Jest to proceder godny pochwały. Młodzi adepci nauki często pomijają ten aspekt swojej pracy- bezprawnie korzystając z osiągnięć innych, więc tym bardziej trzeba ten dobry zwyczaj pozyskiwania zgód i przestrzegania praw autorskich- podkreślać i propagować.

Analiza statystyczna została przeprowadzona starannie i profesjonalnie z użyciem właściwych testów.

Wyniki przedstawiono w sposób metodyczny, po kolei odpowiadając na postawione sobie cele pracy. Ilustrują je dobrze dobrane ryciny- trafnie podpisane i tak rozmieszczone w tekście, że czyta się go płynnie, bez żmudnego poszukiwania odnośników graficznych. Wszystkie testy omówione w metodzie zostały użyte, scharakteryzowane, ocenione statystycznie. Pacjenci podzieleni na grupy z normosmią, hiposmią i funkcjonalną anosmią poddani zostali wieloczynnikowej analizie, także w powiązaniu ze stanem zapalenia zatok przynosowych i wobec konsekwencji dla ich codziennej egzystencji.

Dyskusja uzyskanych wyników jest bardzo wnikliwa. Zawiera nie tylko precyzyjne omówienie dokonanej analizy, ale jest także pięknym tekstem, z poetyckimi odniesieniami do literatury pięknej, jak np. ten cytowany fragment książki Suskinda „Pachnodło”: „Ludzie bowiem mogą zamykać oczy na wielkość, na grozę, na piękno i mogą zamykać uszy na melodie i bałamutne słowa. Ale nie mogą uciec przed zapachem. Zapach jest bowiem bratem oddechu”. Jestem pod wrażeniem celnego wykorzystania 183 pozycji piśmiennictwa, którymi Doktorantka zongluje jak wytrawny naukowiec. Ponieważ dysertacja dotyczy tak zagadnień czysto medycznych- laryngologicznych (zapalenie zatok, zaburzenie węchu), jak i kwestii społecznych z zakresu psychologii, psychiatrii, socjologii, historii to naprawdę godna podkreślenia jest znajomość literatury tematu i wykorzystanie jej wartości porównawczej dla badań własnych.

Wnioski dokładnie odpowiadają celom pracy i wynikają z dokonanych analiz. Autorka wykazała, że samoocena węchu nie jest wystarczająca dla określenia stanu funkcjonalnego tego zmysłu- zatem powinna być wzbogacona o testy psychofizyczne. Te, zastosowane w pracy, charakteryzują się użytecznością kliniczną. Ze względu na fakt, że istotność węchu u zdrowych i chorych posiada tę samą walidację dla codziennej egzystencji, zatem jakość życia związana z zapaleniem zatok i ich następstwem w postaci utraty normosomii jest niższa. Determinuje ją wynik testu nasilenia dolegliwości wynikających z zapalenia zatok(SNOT-22), a szczegółowo ocenia kwestionariusz zaburzeń węchu QOD-PL. Oba testy ankietowe sprawdzą się jako narzędzia badawcze w codziennej praktyce rynologa. Analizowane w pracy kwestie akceptacji choroby oraz satysfakcji z życia nie znalazły powiązania, ani z przewlekłym zapaleniem zatok przynosowych, ani z pogorszeniem węchu.

Literatura dobrana jest wnikliwie. Zawiera zarówno pozycje polskie, jak i obcojęzyczne. Bardzo cieszy fakt, że dobór bibliografii nie został oparty na tym, co nowe, ale na tym, co wartościowe. I tak, w bibliografii pojawiają się doniesienia zarówno tegoroczne (np. pozycja 176), jak i sprzed ponad pół wieku (np. pozycja 76).

Wszystkie skale, kwestionariusze, ankiety zostały szczegółowo przedstawione w aneksie, co wpływa na przejrzystość pracy- bez wtrąceń w postaci tabel, punktacji, wersji możliwych odpowiedzi.

Reasumując:

Praca doktorska lek. med. Katarzyny Resler jest jedną z najpiękniejszych dysertacji, które miałam zaszczyt oceniać. Stanowi przykład dla kolejnych doktorantów, jak planować i realizować pracę badawczą. Jednocześnie jest wzorem humanizmu, który wpłynął niewątpliwie zarówno na wybór tematu rozważań, jak i towarzyszy całej literackiej stronie pracy. Jestem godna podziwu dla doskonałej oprawy edytorskiej dysertacji- praktycznie nie zawiera ona błędów (pojedyncze potknięcia interpunkcyjne i literowe, np. str. 10 i 90) - co jest niespotykane....

Wnioskuje o dopuszczenie lek. med. Katarzyny Resler do dalszych etapów przewodu doktorskiego i o wyróżnienie pracy.

Dr hab. Katarzyna Pawlak-Osińska, prof. UMK

Katarzyna Pawlak-Osińska